

Європейська методологія дослідження адміністративного права: від монізму до плюралізму

Радишевська О. Р.

доктор юридичних наук,

доцент кафедри службового та медичного права

Навчально-науковий інститут

Київського національного університету імені Тараса Шевченка,

суддя

Касаційний адміністративний суд в складі Верховного Суду

вул. Володимирська, 60, Київ, Україна

orcid.org/0000-0002-3262-7487

radyshevska@yahoo.co.uk

Ключові слова: *європеїзація адміністративного права, методологія юридичної науки, методи наукового пізнання, європейська методологія права.*

У статті розкрито генезис поняття «європейська методологія дослідження права», за допомогою якого аналізується загалом європейське право та його вплив на національну методологію права держав-членів (кандидатів на членство) у регіональних європейських організаціях, зокрема в Україні, обґрунтовуються історичні, економічні та правові передумови трансформацій, розкриваються особливості окремих галузей права, зокрема адміністративного.

Установлено, що пріоритетним є розвиток методології проведення досліджень адміністративного права в контексті динаміки євроінтеграційних та глобалізаційних процесів і забезпечення учених новими змістовними даними для дослідження механізмів та умов впливу міжнародних інститутів. Підкреслено необхідність розроблення методології дослідження окресленого явища, що зумовлена постійною потребою всебічного опрацювання його сутності, визначення стану та окреслення перспектив подальшого розвитку.

Наголошено на тому, що модерністична криза в елементах правової системи, окремих компонентів механізму правового регулювання є наслідком, зокрема, кризи в методології. Так, однією з причин подібних процесів є застосування позитивістських методів. Проявність у методології юриспруденції трансформацій свідчить той факт, що відбувається застосування філософських, загальнонаукових, приватнонаукових і спеціальних методів пізнання, а також вплив філософії, політології, історії, соціології, кібернетики, лінгвістики тощо під час обговорення юридичної проблематики.

Зроблено висновок про те, що неможливо без проведення ґрунтовних теоретичних досліджень, особливо аналітичних узагальнень, які систематизують накопичений науковий матеріал і були підтверджені практикою, сформувати нову методологію дослідження адміністративно-правових явищ. Таким чином, розвиток методології сучасного правознавства пов'язаний з євроінтеграційними та глобалізаційними процесами, переходом від методологічного монізму до світоглядно-методологічного плюралізму.

European methodology of studying administrative law: from monism to pluralism

Radyshevska O. R.

Doctor of Law,

Associate Professor at the Department of Public Service and Medical Law

Educational and Scientific Institute

of Taras Shevchenko National University of Kyiv

Judge

Administrative Court of Cassation (the Supreme Court)

Volodymyrska str., 60, Kyiv, Ukraine

orcid.org/0000-0002-3262-7487

radyshevska@yahoo.co.uk

Key words: *Europeanization of administrative law, methodology of legal science, methods of scientific knowledge, European methodology of law.*

The genesis of the concept of “European legal methodology of studying law” is revealed. With the help of European law and its influence on the national legal methodology of the Member States (and candidates for membership) in regional European organizations, including Ukraine, are studied. The historical, economic and legal prerequisites of transformations are substantiated; the peculiarities of certain branches of law are revealed, in particular, administrative law.

It has been established that the development of the methodology for conducting administrative law research in the context of the dynamics of European integration and globalization seems to be a priority. It is providing scientists with new meaningful data for researching the mechanisms and conditions of influence of international institutions. It is emphasized the need to develop a methodology for the study of the described phenomenon, which is caused by the constant need to comprehensively study its essence, determine the state and outline the prospects for further development.

It is emphasized that the modernist crisis in the elements of the legal system, individual components of the mechanism of legal regulation is a consequence, in particular, for the crisis in the methodology of jurisprudence. Thus, one of the reasons for such processes is the use of positivist methods. The presence of transformations in the methodology of jurisprudence is evidenced by the fact that philosophical, general scientific, private scientific and special methods of cognition are used. The influence of philosophy, political science, history, sociology, cybernetics, linguistics, and other sciences during the discussion of legal issues are presented.

It was concluded that it is impossible to form a new methodological model for the study of administrative law and legal phenomena without conducting thorough theoretical research, especially analytical generalizations that systematize the accumulated scientific material and have been confirmed by legal practice. Thus, the development of methodology of modern jurisprudence is closely connected to the European integration and globalization. Today in place is the transition from methodological monism to worldview methodological pluralism.

Вступ. Тектоніка суспільних відносин в Україні останніми роками зазнала суттєвих, навіть цивілізаційних, трансформацій. Підтвердження цього констатуємо у зміні правосвідомості та правовій культурі суб'єктів права, правовій доктрині та правовій ідеології, що лежить в їхній основі. Цю тезу неодноразово використовують у своїх

працях науковці, зокрема з адміністративного права¹. Саме нею обґрунтовується новизна досліджень чи, навпаки, відсутність наукових розвідок,

¹ Детальніше щодо методологічних засад дослідження сучасного адміністративного права України див.: Радишевська О.Р. Адміністративне право України в умовах європеїзації. Київ : Талком, 2020. 720 с. (с. 88–122).

які б відповідали новим реаліям, що продиктовані європейськими прагненнями українського народу та українського суспільства, отриманням країною статусу кандидата у членство Європейського Союзу. Такий підхід дає змогу досягнути єднання науки і практики та обґрунтовує застосування найбільш прийняттого правового регулювання в публічно-правовій сфері.

На сучасному етапі не тільки змінюється зміст суспільних відносин, але й формується новий підхід до дослідження явищ правової дійсності, з'являються нові вимоги до сукупності прийомів і способів наукового пізнання. Отже, аналіз висхідних концепцій новітнього адміністративного права вимагає інноваційних підходів і багато в чому нових теоретико-методологічних обґрунтувань, зокрема міждисциплінарного характеру.

Однак, як зазначає польський учений Р. Стасіковський, зміна «меж» суспільних відносин, що регулюються нормами адміністративного права, не повинна відкидати традиційних теоретичних підходів до дослідження правових явищ у цій сфері, опрацьованих ще представниками європейської доктрини адміністративного права ХХ ст., а саме О. Майером, Е. Лаферрером та Ф. Фляйнером. Навіть трансформація сталих аксіом доктрини адміністративного права, на думку дослідника, не є підставою для повної руйнації теорії галузі попереднього періоду, не є причиною побудови її теорії «з нуля». Навпаки, неврахування методів наукового пізнання, що були «панівними», а зараз відійшли на другий план, може спровокувати «інфляцію науки адміністративного права», хоча й межі між «теперішнім станом» і «новим» усе більше стираються [1, с. 11–12].

Виклад основного матеріалу. Питання методології наукових досліджень завжди привертала увагу багатьох правознавців, які представляли різні школи правової думки, зокрема адміністративної. Проте історичний досвід показує, що кожен новий період поступального розвитку науки права висуває підвищені вимоги до методології наукових досліджень, супроводжується активізацією зусиль дослідників у цій галузі, сприяє виникненню міждисциплінарних і міжгалузевих досліджень, адже метод наукового пізнання – це «вказівка до дій або правило «правильного» процесу під час реалізації визначених ученим завдань, особливо для досягнення окресленої мети» [2, с. 19].

Так, німецький учений В. Хоффман-Рім виділяє дві групи таких методів, що часто переплітаються в єдине діалектичне ціле [3, с. 11–19]. Перша – це академічні методи, що допомагають «віднайти саме право» (методи науки права), а друга – це методи, що використовують у правозастосовній практиці (методи застосування права).

Проте щодо науки адміністративного права, то її мета й завдання є набагато ширшими від самого процесу застосування норм адміністративного права. Йдеться про існування складного феномена вивчення генезису окремих правових інститутів, порівняння й аналізу результатів різних наукових розвідок, систематизації правових категорій та обґрунтування основних теоретичних засад цієї галузі права. Розвиток сучасного правознавства пов'язаний з інтеграційними та глобалізаційними процесами, що відбуваються в Європі та світі, переходом від методологічного монізму до світоглядно-методологічного плюралізму. Як зазначають вітчизняні вчені, для України першочерговими постають завдання щодо істотного оновлення юриспруденції як на науковому, так і на практичному рівнях в напрямі до правової державності, демократії і верховенства права під впливом євроінтеграційних прагнень в умовах змін і трансформацій.

Це зумовлює необхідність концептуального перегляду традиційних уявлень про правові закономірності та поглибленого осмислення ролі юридичної науки в сучасному суспільстві. Глибокий аналіз усіх правових явищ, визначення принципових орієнтирів подальшого розвитку правознавства є важливим напрямом наукових досліджень, основою ефективності яких має бути методологія. Саме тому формування її системи є першочерговим завданням сучасної юриспруденції [4, с. 2–3].

Дослідницька діяльність для досягнення успішного результату передбачає наявність певної логічної її організації, а саме системи методів. Визначення мети, предмета дослідження, вибір засобів і методів багато в чому залежать від бажаного кінцевого результату, тому кожне дослідження має починатися з чіткого формулювання вибору й постановки підсумкового результату та переліку методів наукового пізнання. Прикладом цього є, зокрема, структура наукових статей, що публікуються у фахових наукових виданнях, через формулювання актуальності теми, мети дослідження, методів наукового пізнання, об'єкта і предмета дослідження, викладення основного тексту, результатів (висновків).

У цьому аспекті цікавими будуть роздуми канадського вченого П. Дейлі, який, обґрунтовуючи концепцію «множинного публічного права» (англ. *plural public law*), виділяє методологію як невід'ємний її елемент [5]. Якщо не сприймати питання методології серйозно (як часто це чуємо від юристів-практиків), то можна залишитися з «великою кількістю фактів, що жодним чином між собою не пов'язані <...> а це небезпека для усієї правової системи» [6, с. 17]. Для подолання цього ефективними можуть бути методи системного, нормативістського, історичного, політологічного та емпі-

ричного досліджень, що приведуть до підвищення рівня епістемічного «смирнення», дадуть хоча б «частковий доступ до реальності», який передбачає розроблення «якоїсь великої глобальної теорії». Для дослідників публічного права характерним є підхід, за яким «необхідно всі теорії тримати відкритими, припущення – орієнтовними, а реакції на події – гнучкими».

Викладаючи в Кембриджському університеті, П. Дейлі згадує, як під час дискусії *ultra vires* зі студентами конституційного та адміністративного права відомі представники європейської адміністративно-правової доктрини, а саме професори Т.Р.С. Аллан, П. Крейг, М. Елліотт і К.Ф. Форсайт, застосовували різні методи, говорячи про єдине поняття «сучасне адміністративне право». Так, К.Ф. Форсайт прагнув поєднати судову правотворчість в адміністративному праві з доктриною парламентського суверенітету, теоретичним підходом «зверху вниз». П. Крейг намагався спростувати його аргументи на підставі описового та історичного аналізів. Коли Т.Р.С. Аллан і М. Елліотт додали результати інтерпретаційного аналізу до окресленого питання, то П. Крейг відповів на це історичною та аналітичною аргументацією. Зазначені дискусії науковців можуть виглядати як «битва гладіаторів» або «тихе плавання кораблів уночі», але такий методологічний плюралізм для нас «є більше другом, а не ворогом» [5].

Беззаперечно, наука адміністративного права України пройшла складний еволюційний шлях пошуку власної методології, з'ясування її феноменології. На його формування завжди справляли потужний вплив суб'єктивні фактори, оскільки воно залежить від зміни політичних режимів і форм правління. Крім того, на відміну від цивільного та кримінального права, в основі сучасного адміністративного права країн континентальної правової системи лежать розробки теоретиків Західної Європи, що зробили, без перебільшення, визначальний внесок у розвиток цієї галузі. Нині ж об'єктивно обумовлена європеїзація адміністративного права та надання Україні статусу кандидата у членство Європейського Союзу також впливають на переосмислення вибору методів наукового пізнання, прийомів і способів дослідження цього явища.

Отже, проблема оновлення методологічного інструментарію науки адміністративного права потребує творчого і реалістичного підходу, критичної оцінки досягнутого, обґрунтованого моделювання нового. Це пов'язано з тим, що, «з одного боку, адміністративне право перебуває в стані кількадесятирічної трансформації, пошуків власних теоретичних підходів, а з іншого – ще й досі чуємо нарікання на його відставання від суміжних галузей суспільствознавства, з яких воно зазвичай

запозичує методологічні інструменти аналізу» [7, с. 2]. Усі ці процеси є наслідком того, що методологія перебуває під впливом безпосередніх змін у філософії права, нововведень у галузевих науках, що зумовлено обставинами, які визначають їхній розвиток. Один з таких чинників – тенденція глобалізації, євроінтеграції, інтернаціоналізації та європеїзації права.

У цьому контексті варто погодитися з В.В. Ортинським, який пропонує під час удосконалення методів дослідження адміністративно-правових явищ особливу увагу звернути на новітні методи структурно-функціонального та факторного аналізу, прикладної математики, застосування інформаційно-статистичних засобів і методів системного аналізу для визначення тенденцій у сфері соціальних явищ, які регулюються нормами адміністративного права [8, с. 5, 9]. З одного боку, застосування разом із традиційними методами наукового пізнання методу математичного узагальнення дає можливість вийти на новий рівень досягнення соціальних явищ, збагачення методологічного арсеналу, а з іншого боку, через посилення взаємодії природних, технічних і юридичних наук, розвиток процесів інтеграції наукових теорій і методів пізнання, широке впровадження у практику наукових досліджень комплексного та системного підходів виникла проблема складності проведення міждисциплінарних досліджень. Так, серед інноваційних методологічних напрямів можемо виділити герменевтику, синергетику права, юридичну антропологію, юридичну компаративістику, юридичну лінгвістику, правову кібернетику тощо.

Дійсно, коли дослідник починає вивчати таке складне соціальне і юридичне явище, як адміністративне право, йому доводиться вдаватися до використання філософських методів, що дають змогу подумки піднятися на висоту абстракції, а потім «зійти вниз» до спеціальних методів. На думку Р. ван Гестеля, Г.З. Мікліца та М.П. Мадуро, висловлену в дослідженні «Методологія в новому правовому світі» (англ. *Methodology in new legal world*), сучасне право – це перехідна дисципліна, яка рухається, окрім іншого, від переважно монодисциплінарної догматичної традиції до мультидисциплінарних та емпіричних правничих досліджень, від національної до більш міжнародної та глобальної орієнтації, від дослідницької культури *laissez faire* до більш управлінського контролю, рейтингів і програмування досліджень. Серед питань, які порушують дослідники, є такі: як ми можемо активізувати ґрунтовні правові дослідження в Європі таким чином, щоб вони відповідали викликам майбутнього, таким як стирання кордонів між європейським та національним правом, публічним та приватним правом і державою; що означає мультидисциплінарний

поворот у юридичних дослідженнях для освіти студентів-юристів і початківців-дослідників; як учені-правознавці повинні реагувати на посилену інструменталізацію права, щоб уникнути зведення правових досліджень до інструментів політики, які призначені для «вирішення» основних суспільних проблем сучасності [9].

Учені підкреслюють, що потрібно зосередитись не лише на методології публічного права з маленької літери «м», тобто як навчити нові покоління вчених здійснювати адміністративно-правові дослідження, але й на важливості методології з великої «М», спрямованої на (само) критику, усвідомлення ризиків еволюційного розвитку та поведінки «стада», зрозуміти фундаментальність науки, тобто потреби побудови теорій (концепцій), що пояснюють, чому право в глобалізованому світі розвивається саме так, як воно розвивається. У цьому аспекті логічним є виокремлення глобального адміністративного права, дотичною категорією якого є європейське адміністративне право, отже, право, сформоване на європейському континенті [9].

Методологія має специфіку, яка визначається змістовним і цільовим характером дослідження завдання, а також інформаційними можливостями її вирішення. Саме тому методологія дослідження адміністративного права охоплює загальнотеоретичні методи права, а також приватнонаукові. Однак жодна методологія не є універсальною й абсолютною, а найбільший ефект може бути досягнутий тільки за комплексного використання як традиційних, так й інноваційних методів дослідження. Зрозуміти, у якому випадку, у якій правовій системі, на якому історичному етапі становлення адміністративного права той чи інший метод є найбільш інноваційним, є важливим завданням кожного дослідника, тому твердження, сформоване ще Г. Єллінеком, про те, що «разом з виникненням права у сфері публічної адміністрації народилися й нові методи наукових досліджень, що дозволяють віднайти їхні правові традиції і трішки подивитися вперед» [10, с. 16], досі не втратило актуальності.

В умовах європейської інтеграції імпульсом до активізації дослідження адміністративного права європейських країн, на думку М. Руфферта, має стати побудова транснаціонального методологічного проєкту, який обґрунтує національні підходи до вивчення адміністративно-правових явищ (для Великої Британії – прагматичного, Німеччини – теоретичного, Франції – комбінованого) [11, с. 18]. Він відстоює тезу про те, що відбулася саме трансформація, а не еволюція цієї галузі публічного права завдяки конституціоналізації та європеїзації, що в різний спосіб впливали на адміністративне право та правознавство, використовуючи

інструменти множинних правопорядків. Аналізуючи загальні явища модернізації публічної адміністрації (прагнення до ефективності, приватизація, дерегуляція, збільшення створення незалежних адміністративних органів, прагнення до прозорості, відкритості органів та орієнтація їхньої діяльності на реалізацію суб'єктивних прав громадян, посилене використання механізмів спільного прийняття рішень та саморегулювання), дослідник дійшов висновку, що на методи наукового пізнання в юридичній науці та під час проведення «європейських дебатів» чекають серйозні зміни.

Водночас А. Фосскуле – голова Конституційного Суду Німеччини – пропонує особливий підхід до методологічного інструментарію сучасного адміністративного права, який підтримується й іншими німецькими адміністративістами [12, с. 233]. Йдеться про народження так званої нової науки адміністративного права (нім. *Neue Verwaltungsrechtswissenschaft*). Ці вчені не задоволені домінуючою правовою методологією, зокрема «юридичним методом», оскільки він переважно концентрується на дослідженні «регулятивного права» (який використовує традиційні засоби підпорядкування і заборон) та на парадигмі законності/незаконності. Як наслідок, нехтуються висновки інших наукових дисциплін, які також стосуються адміністративно-правового регулювання (наприклад, результати соціологічних досліджень з неформальних і кооперативних адміністративних дій). У зв'язку з цим вчений сумнівається, що таке адміністративне право може впоратися з явищами європейської інтеграції та інтернаціоналізації, закликає до методологічної переорієнтації з прикладної науки про тлумачення на правотворчу науку про акти та рішення, з науковою раціоналізацією ненормативних факторів прийняття адміністративних рішень [12, с. 235].

Центральними методологічними елементами, на його думку, повинні бути перспектива «стерування» (з урахуванням предмета, об'єктів, цілей, інструментів); точний аналіз соціальної, політичної, економічної, культурної, технологічної та екологічної реальності; орієнтація на наслідки проведених заходів (прогнозування, вивчення національного і зарубіжного досвіду, активізація компаративістики); міждисциплінарний обмін інформацією з іншими науками (розроблення ефективної адміністративної процедури, яка структуруватиме передачу знань з так званої трансдисциплінарної метатеорії); проведення експертних дискусій під час роботи з ключовими термінами та теоріями, ідеями, моделями (яких насправді вже досить багато); розроблення довідкових матеріалів, які дадуть змогу утвердити людиноцентристську орієнтацію адміністративного права на первинному рівні [12, с. 237–239].

В умовах глобалізації та європеїзації об'єктом правознавства, окрім суверенних держав та їхніх правових систем, стають їхні об'єднання, утворення, типові моделі, а також міжнародно-правові системи різних рівнів (глобального, міжнародного, наднаціонального). Отже, варто погодитися з чеським ученим М. Бобеком, що поглиблена європеїзація адміністративного права, зокрема через європейську інтеграцію, чи його осмислення в ідеалі має супроводжуватися виникненням справді європейської методології юридичної науки [13, с. 649]. Проте останнє потребує змін: щоб виконати свою «творчу» роль у всій Європі, повинна відбутися ментальна та методологічна трансформація, при цьому фокус має зміститися з догматичного та описового національного вивчення публічного права на більш глибоке, порівняльне та транс'європейське дослідження. Подібний тип методології юридичної науки має бути здатним генерувати оновлене *ius commune* для всієї Європи незалежно від кордонів ЄС.

Нагадаємо, що європеїзація права (у широкому розумінні) – це теорія впливу, взаємозалежності та взаємозв'язку між правовими системами європейських міжнародних організацій (ЄС, Радою Європи, ОБСЄ тощо) та їхніми державами-членами, а також конфігурація відносин європейських країн між собою. Водночас процес європейської інтеграції є частиною загального концепту європеїзації, що надає політичній вмотивованості розвитку правових систем окремих суверенів. Так, зазначені концепції набувають нині статусу панівних, чим впливають на розвиток сучасного адміністративного права, а також на формування його змісту з огляду на їхній тривалий процес.

Так, розмірковуючи про методологію європеїзації права, М. Хаверланд зазначає, що «для того, щоб сформулювати модель європейського адміністративного права, необхідно дати відповідь на низку запитань: яким чином і в якому обсязі потрібно зібрати необхідну інформацію щодо адміністративно-правових явищ різних європейських країн і, як наслідок, дати теоретичне підґрунтя для формулювання тієї чи іншої моделі; який метод теоретичного моделювання необхідно застосовувати: аналіз «якості» життєвих ситуацій (англ. *case study*) чи їхньої кількості (статистики)». У відповідь дослідник пропонує застосувати їхній симбіоз, посилаючись на емпіричні дані, архівні документи, інтерв'ю, спостереження, опитування, анкетні матеріали [14, с. 59].

У зв'язку з цим у фаховій літературі виникає поняття «європейська методологія права» (англ. *European legal methodology*), за допомогою якого досліджуються право ЄС та його вплив на національну методологію права його держав-членів,

обґрунтовуються історичні, економічні та правові передумови трансформацій, розкриваються особливості окремих галузей права [14, с. 59]. Це допомагає проілюструвати загальні аспекти європейських правових методів з урахуванням конкретних випадків, а також розкрити проблеми, що виникають на наднаціональному рівні та рівні окремих держав-членів, національні традиції правових методів і правових уявлень щодо правових методів у різних національних контекстах. Перед українськими вченими постають ті ж виклики.

Висновки. Таким чином, методологія є не стільки впорядкованим набором засобів (методів) наукового пізнання, скільки засобом постановки пізнавальної проблеми, тому вибір методології (або їхнє поєднання) залежить передусім від характеру і масштабності сформульованої або заданої пізнавальної проблеми.

Комплексне застосування різних наукових методів і підходів сприяє встановленню та узагальненню особливостей європеїзації права загалом та розв'язанню викликів адміністративного права зокрема. Методи пізнання адміністративного права ґрунтуються на певній теоретичній основі: вони є правилами, стандартами інтелектуальних дій, що спрямовані на досягнення істини. Отже, можна виділити кілька таких сутнісних характеристик сучасних методологічних новацій у цій сфері: посилення ролі міждисциплінарного комплексу програм у вивченні процесу; зміцнення цілісності та інтегративності, усвідомлення необхідності глобального всебічного погляду на явища адміністративно-правової дійсності; широке впровадження ідей і методів синергетики, стихійно-спонтанного структуро-генезу; поглиблене застосування компаративної методології; висування на передові позиції нового понятійного і категоріального апарату; впровадження в наукове дослідження темпорального чинника і прогностичного аспекту; зближення методів природних і соціальних наук; посилення значення нетрадиційних засобів і методів, що межують зі сферою нераціонального осягнення адміністративно-правової дійсності. Очевидно, що перераховані методи пізнання не є вичерпними.

Отже, сучасній вітчизняній та європейській науці адміністративного права властивий не окремий методологічний підхід до теоретико-правового дослідження поняття «адміністративне право», а їхня система (з урахуванням інструментів європейської методології права). Тільки плюралізм методологічних підходів створює можливість для всебічного вивчення сутності цього феномена, а соціальна цінність визначається його методологічною обґрунтованістю.

ЛІТЕРАТУРА

1. Stasikowski R. Funkcja regulacyjna administracji publicznej. *Studium z zakresu nauki prawa administracyjnego oraz nauki administracji*. Bydgoszcz-Katowice : Branta, 2009. 336 s.
2. Hoffmann-Riem W. Methoden einer anwendungsorientierten Verwaltungswissenschaft. Methoden der Verwaltungswissenschaft / hrsg. E. Schmidt-Assmann, W. Hoffmann-Riem. Baden-Baden : Nomos, 2004. S. 9–72.
3. Загальна теорія права : підручник / О.В. Петришин, Д.В. Лук'янов, С.І. Максимов, В.С. Смородинський та ін. Харків : Право, 2020. 568 с.
4. Кельман М.С. Методологія сучасного правознавства: становлення та основні напрями розвитку : автореф. дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2013. 35 с.
5. Daly P. Plural Public Law: Methodologies. Blog. 25.03.2020. URL: <https://www.administrativelawmatters.com/blog/2020/03/25/plural-public-law-methodologies> (accessed: 20.08.2022).
6. Finnis J. Natural Law and Natural Rights. Rev 2nd ed. Oxford : Oxford University Press, 2011. 500 p.
7. Gill J., Meier K.J. Public Administration Research and Practice: A Methodological Manifesto. *Journal of Public Administration Research and Theory*. 2000. Vol. 10. № 1. P. 1–47.
8. Ортинський В.В. Новітні методи дослідження адміністративно-правових явищ. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Юридичні науки. 2014. Вип. 782. С. 5–9.
9. Gestel von R., Micklitz H.-W., Maduro M.P. Methodology in the new legal world. *Working Papers*. 2012–2013. URL: https://www.researchgate.net/publication/256020569_Methodology_in_the_New_Legal_World (accessed: 02.08.2022).
10. Еллинек Г. Общее учение о государстве / вступ. ст. И.Ю. Козлихин. Санкт-Петербург : Юридический центр «Пресс», 2004. 752 с.
11. Ruffert M. The Transformation of Administrative Law as a Transnational Methodological Project. The Transformation of Administrative Law in Europe. *La mutation du droit administratif en Europe* / ed. M. Ruffert. Munich : Sellier European Law Publishers, 2007. P. 18–23.
12. Voßkuhle A. The Reform Approach in the German Science of Administrative Law: the “Neue Verwaltungsrechtswissenschaft”. The Transformation of Administrative Law in Europe. *La mutation du droit administratif en Europe* / ed. M. Ruffert. Munich : Sellier European Law Publishers, 2007. P. 233–243.
13. Bobek M. Europeanization of Public Law. *The Max Planck Handbook in European Public Law*. Vol. I : The Administrative State / ed. S. Cassese, A. von Bogdandy, P. Huber. Oxford : Oxford University Press, 2017. P. 631–673.
14. Haverland M. Methodology. Europeanization: New Research Agendas / ed. P. Graziano, M.P. Vink. Palgrave Macmillan UK : Basingstoke ; New York, 2007. P. 59–70.

REFERENCES

1. Stasikowski R. (2009) Funkcja regulacyjna administracji publicznej [Regulatory function of public administration]: *Studium z zakresu nauki prawa administracyjnego oraz nauki administracji*. Bydgoszcz-Katowice : Branta, 2009 [in Polish].
2. Hoffmann-Riem W. (2004) Methoden einer anwendungsorientierten Verwaltungswissenschaft. Methoden der Verwaltungswissenschaft [Methods of an application-oriented administrative science. Methods of management science] / hrsg. E. Schmidt-Assmann, W. Hoffmann-Riem. Baden-Baden : Nomos, 2004 [in German].
3. Zahalna teoria prava : pidruchnyk / O.V. Petryshyn, D.V. Luk'ianov, S.I. Maksymov, V.S. Smorodyn'skyi ta in. [General theory of law: a textbook]. Ch : Pravo, 2020 [in Ukrainian].
4. Kelman M.S. (2013) Metolohia suchasnoho pravoznavstva: stanovlennia ta osnovni napriamy rozvytku [Methodology of modern jurisprudence: formation and main directions of development]: avtoref. dys. : 12.00.01. K., 2013 [in Ukrainian].
5. Daly P. (2020) Plural Public Law: Methodologies. Blog. 25.03.2020. URL: <https://www.administrativelawmatters.com/blog/2020/03/25/plural-public-law-methodologies> (accessed: 20.08.2022) [in English].
6. Finnis J. (2011) Natural Law and Natural Rights. Rev 2nd ed. Oxford : Oxford University Press, 2011 [in English].
7. Gill J., Meier K.J. (2000) Public Administration Research and Practice: A Methodological Manifesto. *Journal of Public Administration Research and Theory*. 2000. Vol. 10. № 1. P. 1–47 [in English].
8. Ortyń'skyi V.V. (2014) Novitni metody doslidhennia administratyvno-pravovyv ihavyshech [The latest methods of researching administrative and legal phenomena]. *Visnyk Nacionalnoho universytetu "Lvivska politechnika"*. Seria: Jurydychni nauky. 2014. Vyp. 782 [in Ukrainian].

9. Gestel von R., Micklitz H.-W., Maduro M.P. (2012) Methodology in the new legal world. 2012 / EUI Working Papers, 2012–2013. URL: https://www.researchgate.net/publication/256020569_Methodology_in_the_New_Legal_World (accessed: 02.08.2022) [in English].
10. Iellinek H. (2004) *Obshchee uchenie o gosudarstvie* [General doctrine of the state]; vstup. st. I.J. Kozlichin. Sankt-Peterburh : Jurid. centr “Press”, 2004 [in Russian].
11. Ruffert M. (2007) The Transformation of Administrative Law as a Transnational Methodological Project. *The Transformation of Administrative Law in Europe/La mutation du droit administratif en Europe* / ed. M. Ruffert. Munich : Sellier European Law Publishers, 2007 [in English].
12. Voßkuhle A. (2007) The Reform Approach in the German Science of Administrative Law: the “Neue Verwaltungsrechtswissenschaft”. *The Transformation of Administrative Law in Europe/La mutation du droit administratif en Europe* / ed. M. Ruffert. Munich : Sellier European Law Publishers, 2007 [in English].
13. Bobek M. (2017) Europeanization of Public Law. The Max Planck Handbook in European Public Law. Vol. I: *The Administrative State* / ed. S. Cassese, A. von Bogdandy, P. Huber. Oxford : Oxford University Press, 2017 [in English].
14. Haverland M. (2007) Methodology. *Europeanization: New Research Agendas* / ed. P. Graziano, M.P. Vink. Palgrave Macmillan UK : Basingstoke–New York, 2007 [in English].